

АКЫ-ДУНМА КЫДАТ УЛУСКА АЛДАР Улусчу Кыдаттын 12 чыл ою

МУРНАКЧЫ КИЖИЛЕР

Күш-ажыл башкызы

Дүмөн-оол Иргит яныз-бүрү черлерге ажылдап чыгарып бот-өзүредилге-биле слесарьлык, токарлык, даарыялыгыны тусай мергелерин чедип алган. Ол ажыл-ишчинин, уран-шеерин көргөш, Кызыл-Даг сес чыл школанын күш-ажыл башкылары-биле чыгарып, Бодуну чедип алган башкыларын башкы Дүмөн-оол өөреникчилерге кызыккайлы-биле дамчыдып турар. Күш-ажыл кичээлин эрттеринге методикти номнары хой уаза номун, ол дугайын башкы өөрүндө айтканын, бодуну билгин бедилеп турар дуржулгалы башкыларын бирээни болу берген.

Ол школага Дүмөн-оол баштай ажылдап агаарга чазалыга мастерскаяга четче дериттинген турган. Кыска хуураанын иштинде хол-биле ажылдаар бичежек мастерская өөреникчилерин болгаш башкыларын кыргызлаан. Ол кылып алган. Оон соонда ук мастерскаяны дериг-херекселери байлап болган.

Бо чаа өөредилге чыгына ола мастерскаяны улам алдыдып, бир өрөөлү немей кылган. Бирги өрөөлдө дарганаар чер, аана хар угаа 12 кижиге ажылдаар, чазаны стодларын дерип тургускан. Ийги өрөөлдө электри күчү-биле ажылдаар станоктарын тургускан. Ында электростанцияны күчү-биле ажылдаар «Ульяновск» дээр чазаныр, бир үттээр, чиддер станоктар болгаш бир электроир-куарка ажылдап турар.

Мастерская өөреникчилер респонсиве агаар каласстар аайы-биле кичээлдери турар. Кызыл-дээр Бай-Тайга району.

Кыдат Улус Республиканын догунай тургустунганын 12 чыл оюна, га тураскал кылдыр кыдат найыс-салаалы ажылчы чоннарынн массалай чыскаалдары чыл бүрүдө октябрь 1-де Пекинниң төп шөлү-Тяньаньмын болуп турар. Кыдаттин Коммунист партиясынын 1921 чылда үндүстүнгенден бээр революцияны тилээлине чедир эртен мааларыг демиселиниң 28 чылдарын демдегези үгер-бооларын байраалды 28 уаза дааштаашкынары чыл бүрүдө найысалаалды кырынга база чагылаанып турар.

12 чылдарын мурунда кыдат улус, үргелтирген болгаш хоозу-раан улус ажыл-агыйын эрги тургу-раан салгал кылдыр алгаш, Ком-мунист партияны удурутулганы-биле чаа амдыралды тургузушкуну боттандырып агаар.

Кыдаттын экономиказын хөг-жүдесинде хой чүүлдерин чаазы-биле эгезээр укур таварышкан. Хой санын чурттакчы чоңууг болгаш казар ажылчыг байлактар-биле байлашкылыг аажок улуг дегем чурт улутур талазы-биле делегей-де эине хожудангай чурттарын бирээни чоран. Улуг улутуруну улуг Кыдаттын экономиказын чүг-ле 10 хуу турган. Ол үеде Кыдат каң эзилдирелесиниң талазы-биле делегейде 26-гы черин, электро-энергияны кылымшкынын талазы-биле — 25-ки черин ээлеп турган чутаалаарга-ла четчир. Хөмүр даш тывынын талазы-биле ол онугу черге турган, мынаарга Кыдаттын хөмүр даш курлавырлары дыка эл-бек деп чүве билдинир.

Экономиканы ындаг байдалы чар-тык колония болгаш чарлык феодал-дыг тургузгуну тергилеп турганы-биле тайылбырааттынар. Кыдатка кара туралында аажылап турган даштык монополиялар аар индуст-рияны хөгжүдериңе сонургаал чок турган. Ол монополиялар даштык капиталдын экономикаг хаммаары-газын кичизинде Кыдаттын адырлар үгөн турарын күзөвөн болгаш аажок хой кончаны берип турган чик улутурун хөгжүдериң ургудулааннар. Кыдаттын улусу ре-волюцияга төөгүлүг тилелгени бо-логаш арге-чылгырны бодуну хоу-га алгашке чедир чус ажыг чылдар-да шак ындаг байдал үргүчүлөп келген.

Революцияны тилээли-биле Кы-даттын экономикаг болгаш култур-луг овуур-шарыг дүргөн эгезээн, Бодуну күштеринге бо-логаш социализм чурттарынн, бирги эөлөгдө Совет Эвилелиниң дузалам-чызыга даанышсаан, улус ажыл-агыйын катат тургузарынга, а чам-дык адырларын талазы-биле дайын мурунадагы денделди эээн ажыра-мын уш чылдар Кыдатка негет-тинген.

1953 чылда кыдат улус бодуну бирги беш чыл планын боттандырып эгезээн. Ол болаа чурттуг шапкын болгаш кончур дүргөн хөгжүдесиниң чылдары болган. Чаа-чаа чедикши-нерин дугайын хуу бүрүдө амында-мын турган: заводтар амылгага кирип, хөмүр даш шакталарын, де-мир рудниктерин түдүп турган, кү-чүлүг электростанциялар, электро-энергияны берип, демир болгаш ча-залыг оруктарын түдүп турган, су-ноон кылар черлерге бүдүргөн ала-журдуун суноолары алааларыг эжидирип кирип турган. Чыл бүрү-де Кыдаттын улутур темплерин дүргеделип, быжыгып, улам көдүр-

ның экономикаг сыйры кады ажыл-ажылчы улус ажыл-агыйын хөг-жүдериңи дыка хой нарын соура-ларын шиптирээринге дузалап ту-рар.

Кыдаттын үргелтирген экономи-казын катат тургускан соонда, Ан-шаньның металлургия комбинаты мышка, ындаг улуг бүдүрүлгелерин, эээн каш домна болгаш мартен суугуларын, кокстар батареяларын, электростанцияларын ажылда-кыргенде, чурт бирги беш чылдын ну берип турар. Баштайгы авто-мобил азы трактор заводтарын үнүп турар, азы-чуртту баштайгы само-леду агаарже көдүрүп үнүп турар ындаг минутта бодуну төрөн чуртунга мыак кижиге бүрүз түр уе-ни качыгдашкынары халас бар-баан, соурага чедип алдынган деп чүвени көрүп турар.

Кыдат-совет экономикаг кады ажылдажылганын кол хевирин даш-тык садыг. Кыдаттың даштык са-дыг Баласында бирги черин Со-

вет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Кур-ның сонгучөөн талазында Аншаньның комбинаты—металлургия улутурунуң эң улуг бүдүрүлгези, ол болаа чуртта бодуну турар шончун, каңчык, прокаттың чартыктан хой кезиң берип турар. Автомобилдер, тракторлар, чабаг-терселер, балыктар траулдер бүдүрүлгези ажылаттынып турар прокат бүдүрүлгези сөөлү үеде дыка көвүдээн.

ЧУРУКТА: чурттуң яныз-бүрү булуңнарыңе чорудуп ти-рар белен продукцияны чүдүрүп чорудуп тирары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

вет Эвилели эээн. Чүгө бирги беш чылдын (1953—1957 чылдар) дургу-зулда Совет Эвилели КНР-га (Совет Эвилелиниң дузаламчызы-биле туудуп турар бүдүрүлгелерге берип турар чүүлдерин санаваас) 3 муң чыгам станоктарын, 2 миллион тонна ажыг кара металлды, 10 муң ажыг көдөө ажыл-агый машиналарын берген. Оон ангыда Кыдат чигир, хөөвө, саазык пөстөр болгаш эмнерин СССР-ден садып ал турган.

Эртенки болгаш техниканың талазы-биле бистиң чурттарының аразында кады ажылдажылга, а ол мышак эртем-техникаг чедикши-нерин солчулгазы быжыгып турар акы-дунма харылааларын оон ар-тык чугула көргүзүү болур. Совет Эвилели дыка хой техникаг доку-ментацияны Кыдатка халас берген, ол документацияларга үндүлгези, Кыдатта дыка хой улутур бүдүрү-лгелерин, транспорт дерикшиңнерин, харылааның шугуурунын, планта-ларын телевилгези, амгы үеңиң маши-наларыныг болгаш деригезиниң хой-хой хевирлерин бүдүрүлгезин технологиязы шиптиргенин алдын-ган. Ийи чурттарың эртемдерин эртем биланглерин яныз-бүрү адыр-ларынн талазы-биле чугула шипчи-лелдерин: атомуг ядрону, ирригация дерикшиңнерин тузуун, Амур демин комплекслиг ажыларыг болгаш өске-даа хой-хой чүүлдерин кады шипчилеп турар.

Ирригация хой он-он чус чылдарга туруп келген Кыдатта плантаалар, чаалар болгаш өске-даа дерикшиң-

паны боттандырып эгезээн. Со-вет Эвилели биле Кыдаттын аразы-нда тургустунган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканын аразында тургустун-ган сыйры, акы-дунма харылаа-бистиң чурттарының улус бүрү-дүндө бар дуржулгалы, дээр бугу чүүлдерин кайы-каймыз байдырын-га дузалап турар.

Кур-ның XII чыл оюнга тураскааткан хурал Москвага болган

МОСКВА. (СЭТА). Кыдат улустун адырныг национал байраалыга — КНР-нун догунай тургустунганынн 12 чыл оюнга алдар болду-рган. Москваныг хой-ниңиңиңиң төлөөлчелериниң байраалдыг хуралы П. И. Чайковский атыг кондот залыга болган.

КНР-ниң ССРЭ-де элчин Ли Сюэ, Кыдат-совет найырал Нитилел-леиниң активчилериниң ССРЭ-де белген бөлүгүнү удуруттуу — Кыдаттын Коммунист партиясы-нын Цилинь мөзү комитетиниң секретары Фу Чжен-шөв болгаш өске-даа кыдат аалчылар хуралга олурушсаан.

Совет-кыдат найырал Нитилел-леиниң баштаар чериниң даргазы, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң кежигуну А. А. Андреев хуралды ажыткан. Совет улус кы-дат улус-биле акы-дунма найырал-ды белин-биле үнелеп көрүп турар болгаш ону караа огу дег камгалат турар деп ол чугулаан.

Кыдат Улус Республиканын 12 чыл оюну дугайында илеткеди СЭП ТК-нын кежигунуңе канда-лат, «Коммунист» журнаалды реда-ктору Ф. В. Константинов кылган.

Найгамчыктыг хунде улуг кыдат улуска иңг байыры чедиргеш, Кыдат Улус Республиканын тур-густунганы болза хой-хөй он чыл-дарга Кыдатка үргүчүлөп келген революстуг-хосталгалыг чоруула-нын дүрүг агаар болуп түнели болган деп илеткечти айткан.

Совет болгаш кыдат улустар бу-зулбас акы-дунма найыралды сый-рыг харылаалары-биле холбошкан. Бистиң харылааларымыс — акы-дунма социализм ийи улуг чурт-тарың харылаалары чангыс элтин, ка-ды ажылдажылганын болгаш бот-болуңа социализмг дузалажылга-нын агаар-биле сиптиккен деп илет-кечти чугулаан.

Хуралга Кыдат Улус Республи-ка-

МОСКВА. (СЭТА). Кыдат Улус Республиканын чарлаанан бээр ок-тябрь бирде 12 чыл болган. Кыдат улустун национал байраалы-биле холбоштыр КНР-нун Совет Эвиле-линиң Ола болгаш Бүрүн эргелиг элчин Ли Сюэ улуг хулаап алыш-кын кылган.

Хулаап алышкыныга эштер Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, Е. А. Фурцева, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң секретары М. П. Георгиева, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң кежигунери А. А. Андреев, С. М. Буленый, К. Е. Воронцов, ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң министрлери, ССРЭ-ниң күрү-не комитеттериниң даргалары, Со-вет Эвилелиниң маршалдары болгаш өскелер-даа киришкен.

ССРЭ-де Талазеттирген дипло-маттыг төлөө черлериниң баштын-нары база-ла агаа белген турган.

Бедергей чыгыч, акы-дунма на-йыралдыг байдалыга эртен хула-ап алышкын үеңиде элчин Ли Сюэ болгаш СЭП ТК-нын секретары Ф. Р. Козлов чүве чугулааннар.

Кыдат Улус Республиканың найыс-салаалы-да болгаш өске-даа хоорайларында хой чаа баажынарны туткулаан. Ажылчы чоннарынн амьоврат-чурттагалы улам-на чаагайжып, кудумчулар болгаш шөлдөр экижиш турар.

ЧУРУКТА: Пекинниң чөөн кыдында тут-кулаан, хой кат баажынарлыг квартал.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Кыдат Улус Республиканың найыс-салаалы-да болгаш өске-даа хоорайларында хой чаа баажынарны туткулаан. Ажылчы чоннарынн амьоврат-чурттагалы улам-на чаагайжып, кудумчулар болгаш шөлдөр экижиш турар.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР Олар чүге ажылдап шыдавас апарганыл?

Башкы ажылыга сагыш-сеткили-ниң ханызын анышсаан, башкы өртеннин агаар мастерлер болу берген К. С. Хорбин, В. С. Чылыба, М. К. Серин, Х. Т. Серин дээр ыш-каш чөөриг ажыг чылдар иштинде ажылдап чорутуу суралыг башкы-лар бистиң областиниң шолаларында дайып хөй. Оларнын өөредип, кичи-изип кааны чре-чүс оолдар, кыс-тар болгаш оларнын ада-илери бо башкыларга өөрүп четтиргенин чы-лы-биле илердеп чорутуу тавар-ыла эвес.

Ол башкыларын байлап арга-дуруулаан өөренип, Тываның өөрүп оор анык педагогика эренин оон-биле улам байлашкылар областин улус өөредилгезиниң ажыл-дашкыларынын мурунда салдынып турар улуг болгаш харылаалыг сорукта болур. Херектин ужуру мын-дыг турбулзе, улус өөредилгезиниң чамдык удуруттуучулары болгаш шко-ла директорлары боттарының ужу-р-чөп чок «айтымшкыларын»-биле ол-ат-суралыг башкыларынн сеткил-сагышын куулаарып, оларнын авторитетин агулаарып турар башкылар сөөлүг үеде бар болуп турар. Мын-дыг чорутуу үнүп келген чылдагалы-ны болза, тыва башкыларынн өгө-элестерге орус тилди башкыларынн шенделерин чорутуу дугайында РСФСР-ниң Чырдыкшыкы мн-истерствоунуң айтымшкыны кел-ген-биле колдууна холбошкан. Бо айтымшкыга хаммаарыштар чамдык-райына өргөлчелери, школа дирек-торлары ону хулап эрттер «изилеп», башкыларынн ажылчы шынарын, ачы-хавыязын-даа ылгавайы, аге-дластарга орус тил башкылар шы-давас башкылар өрте-дээр болуун башкы ажылындан чыллап берип, өске ажылдан тып алынар дөң ча-жеткиг «чарлык болуп» турар чо-руктар бар. Чижээ, Улут-Хем райо-но өргөлчелери эш Дарзатын болгаш оол-ла районда Урбун сес чыл шко-лазынын директору эш Буялмынн ыныг айымгал «айтымшкыларын» замдык башкылар амыг үеде берге байдалга таварып турар. Илангыч чөөриг ажыг чыл иштинде ажылдап келген, «Улус өөредилгезиниң шы-гаракчызы» деп демдек-биле шаң-даткан, урууларын өөредип, кичи-лдер талазы-биле областа шыгарак-чөөн башкыларынн бирээни Серин Монгуш Кэкен-ооловна (Урбун шко-лазында) эртен өөредилге чыгында дертук власты чедикшиңниң доос-турган. Нити чүрүм агаар ол бо чымын бириг класска ажылдаар ужурга таварышкан. Ук башкы орус тилди кошкык билер болган ужу-рудан, бириг класска орус тил башкыларындан хостаарын школа директорунан болгаш районо өре-

дөөнүнден хөй уаза дилеп, орус тил шыгынын орунуга кайы-бир алласка каш-ла шастан башкылар өөренип деп ужурун тайылбырлаан. А району болгаш школыны удурут-туу эштериниң чарлык чалгыс болган: орус тил башкылар шыдавас болза чыллап бээр ола.

Ур үе иштинде ажылдап келген бодунуң мыак профессионалдан бол-гаш өөренип, чанчыгып калганы өөреникчилерден чарлыр деп ай-тырып башкы кичээ алаа чүве эвес-ле болгай. Ичанган Монгуш Кэкен-ооловна орус тилди башкы-кошка боростан тура-даа, өөреник-чилерге чогуту билгини берип шы-давасын билгешче, он школанын чарлык, өске ажил дилеп чоруп ту-рар. Базы оол-ла школада, он 4 ду-гарга власты башкылар турар эш Х. Т. Серинге база-ла мындг байлап таварышкан.

Областа башкы калдар ам-ада чедикшиңи тура, улус өөредилге-зинн чамдык удуруттуучуларынн мындыг ажылдаары канчал-ла-ла шын эвес болган амдыралды-биле дүүшөө.

Иныг чорук чугае Улут-Хемде өөсө, Танды, Чөөн-Темтик болгаш өске-даа районнарда база бар. Уду-руттуучуларын баш бурунгаар болла-чок, далаштып-биле дугурдип кел-ген мындг «айтымшкыларын» урууунан Урбун школынын баш-кызы эш Сарбазкай, Суу-Бажи шко-лазынын башкыны эш Көк-оол дээр мышак ур чылдарга ажылдап баш-кылар ажылдан удуруттуулаан.

Мен бо чүүлү бижип олурар, өөреникчилерге быжыг билгин бер-ип шыдавас, бодунуң эртем-билиңи бедилтес, амдыралдан чымын лаап турар башкыларын камгалар соору-даны бичти-лаа салбайн турар мен. Иныг башкылар бистин арваста база-ла бар. Иныг эштер, шынал-ды, өске ажил тып аар дугайында боттарының эки-турамы-биле-даа өр-те-дээр болганын дээр боор. Ол чажат эвес-ле болгай.

Мылгалы-даа үстүндө илч үгөн эштер мышак, башкы ажылында элөөн каш чылдарга мергелжи бер-ген, өөреникчилерини сеткил-сагы-жыныг ханызындан белик мыншыл-биле кичизип, өөредип турар бол-гаш мөөн сонгаар-даа улуг ажылда-нын кылып болуу башкыларын өрс-тил башкылар шыдавас дээр, ажыл-дан кылып үндүрөп чорутуу бур-ушап көөр болза эки. Бо айтырыг-талазы-биле областын улус өөредил-ге килдишкен дарыг, тодаргай кемчек алаа чөгүр.

Х. АЛДЫН-ООЛ,
Кызылдын хурунениң педагогика институтунун башкыны.

Журнал номчуп олургаштың чурук көрдүм. Ужурашкан танымар-на иргү болду: Көрөжө шериң хелтиг чоруп турда, Көрөжиңиң кончө тода сактып келдим.

Чолдак тончү, фуражалыг, сүмка чүктөөн Чоон кара, сүүк чатыгы, долбан чаактыг Санитаржы шериг кысты—Цюй-Байны Сазыжымда ола хөвээр көрүп ор мен.

Бөөн көрөм, эрчим Цюй-Бай станокта Пөстөр арвыр мастер болган ажылдап тур. Анык кыс аас-кежиң чедип алган — Ады-сураа делегейде дыргын тараан.

М. ЭРГЕП.

